

חולין עו

משה שווערד

1. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת חולין פרק ד

והביא דין זה בפרק זה בגלל אמרו שחיטתה מטהרתו לאותו האבר כדרך שאמר בעובר שחיטתו אמו מטהרתו.

2. תפארת ישראל - יכין מסכת חולין פרק ד משנה ו

מא) בהמה שנחתכו רגליה. האחרונים, והא דפסיק ורמי הך מתניתין שהוא מענייני טריפות הרגל בין דיני דברים הנמצאים תוך הבהמה אחר שחיטה, וטפי הו"ל למנקטה לעיל רפ"ג, ג' נ"ל דה"ט מדנקט לעיל דיני הוציא הולד ידו וחתכו דמה שבפנים מותר, דסתמא משמע אף שחתך הרגל במקום שעושה אותה טריפה, מדאין דין טריפות בוולד, להכי נקט סמיך ליה, הא בבהמה גופה יש חילוק:

3. מרדכי על חולין - אות תרמח

בהמה שנחתכו רגליה כו' [1] דוקא ברגלים האחרונים אבל שלפניה אפילו למעלה מן הארכובה כשר כדאמר' פרק אלו טרפות לא שאנו דחסר ויתיר הוי מום לגבוה ולהדיוט שרו אלא ביד אבל ברגל טרפה נמי הוי:

4. רש"י חולין דף מב/ב

אלא לתנא דבי ר' ישמעאל - [2] האחרונים קרי רגלים ושלפנים קרי ידים ארכובה יינוי"ל מקום חיבור השוק והירך שמפרקין אותה משם בשעת הפשטה:

5. הרא"ש על חולין פרק רביעי - סימן ז

[1] רש"י פסק כלישנא קמא דרב לחומרא דאמר דרכובה דמתניתין היא הארכובה הנמכרת עם הראש ולמעלה מארכובה התחתונה כל מקום שחתך טריפה. וכן ניטל צומת הגידין בלא רכובה דלא חזינן דחזר ביה רב ולקמן פסיק הלכה הכי בנשבר העצם וכל שכן בנחתך לגמרי [2] ופסק זה לא היה נראה לריב"א כי אמר דטפי מוכח כלישנא בתרא חזא דהא אתותב רב ללישנא קמא ועוד דרב פפא דהוא בתראה מתני למילתיה דרב כמו עולא ומה שהביא רש"י ראייה דשלחו מתם כלישנא קמא אינה ראייה דלא פירש לקמן באיזה רכובה איירי אלא דמסתבר ליה לרש"י דרב ושמואל פליגי למעלה מארכובה התחתונה דלא מסתבר דשמואל יכשיר למעלה מן הארכובה העליונה אם אין רוב בשר קיים ואין ראייה דשמואל מפליג בין נחתך לנשבר ומכשיר אף למעלה מן הארכובה העליונה דללישנא בתרא דרב ארכובה העליונה כמו ארכובה התחתונה ללישנא קמא והעיד ריב"א על רבינו יצחק בר רבי יהודה שהורה הלכה למעשה והכשיר בהמה שנחתכו רגליה לגמרי בין צומת הגידין ורכובה העליונה וכן סובר רב אלפס ז"ל שלא הביא בהלכותיו אלא לישנא בתרא דרב והקשה הרמב"ן ז"ל א"כ אם נחתכו הגידין יחתוך כל הרגל למעלה מצומת הגידין ותחזור להכשירה. [א] ומירץ דאין הכי נמי דחזרה להכשירה אלא ודאי אם שחט אחר שנטלו צומת הגידין טריפה שהרי יש בה מכה שאינה חיה בה ואע"פ שאם היה חותך הרגל למעלה היתה חיה בה השתא מיהא באותו ענין שהטריפות בא בה אינה חיה אפילו בבירור סמנין אבל אם חתך למעלה מצומת הגידין קודם שחיטתה וחיתה ואח"כ שחטה לאו נטילת הגידין היא זו אלא חתוכת רגליה למטה מן הארכובה וכשירה. וא"ת כבר התחילה מכה זו להכניס בה מיתה. מסוכנת היא ולא טריפה. וכשירה וכן מצינו טריפות נכשרות ריאה שניקבה ולא סביך בבשרא טריפה חזרה ונסבכה הוכשרה. [ב] וזעת רחוקה היא זו שטריפה תחזור להכשירה בידי אדם אלא מיד כשנחתכה בצומת הגידין מתה היא. ואילו חתכה מתחלה למעלה היתה חיה. אבל אחר שנחתכה בצומת הגידין שוב אין לה תקנה שכבר נכנס בה חולי הטריפות ואין לה תקנה

6. חידושי הרשב"א מסכת חולין דף עו עמוד א

ולענין פסק הלכה רש"י ז"ל מחמיר כל"ק דר"י א"ר דארכובה גופה הנמכרת עם הראש וארכובה בלא צומת הגידין וצומת הגידין בלא ארכובה טריפה ומיהו דווקא כשנשבר העצם ואין רוב בשר קיים אבל רוב בשר קיים כשרה כדמשמע לקמן וכמו שנכתוב שם בע"ה, [2] אבל רבותינו הגאונים ז"ל פסקו כל"ב וכדאר"פ משמ"ל דר"י א"ר דארכובה גופא כדעולא אמר רב הושעיא דהיינו שכנגדו בגמל ניכר, וכן רבי אלפסי ז"ל כ' בהלכותיו לישנא בתרא דר"י לבד ולא הזכיר לישנא קמא כלל, וכן מסכים ומורה ובא הרמב"ן ז"ל שאם נחתך הרגל מן הארכובה העליונה ולמטה למעלה ממקום שמתפשטין וכלין צומת הגידין אפילו זרקו באשפה כשרה אע"פ שהגידין והצומת שלהם הכל הלך ונחתך וזו היא שאמרו ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה וחותכה מכאן וחיתה, והקשה הוא ז"ל א"כ כשנחתכו הגידין יחתוך העצם מלמעלה סמוך לארכובה ותכשר, ותירץ ז"ל שהדין כך הוא נותן דנחתכו רגליה לגמרי במקום צומת הגידין ושחטה ודאי טריפה שהרי יש בה מכה שאינה חיה בה ואע"פ שהיא חיה אם בא לחתכה למעלה מ"מ אינה חיה באותו טריפות שבה באותו ענין שהוא עכשיו ואפילו בבירור סמנין אבל אם חתך למעלה מצומת הגידים קודם שחיטה ואח"כ נשחטה לאו נטולת הגידין היא אלא חתוכת הרגלים למטה מן הארכובה וכשרה, וא"ת שמה כבר התחילה מכתה להמית בה, חולי הוא זה ומסוכנת כשרה, ובדאי מצינו טריפה ונכשרת ריאה שנקבה ומתחילה לא סביך בבשרא טריפה סביך בבשרא הוכשרה, וכללו של דבר כל היכא דאפשר לקיימה שנים עשר חזרה להכשרה בכך, ומכאן נלמוד דחסר ברגל במקום צומת הגידין כשרה, עד שיהא חסרון למעלה מן הארכובה, ולדברי רבינו ז"ל צריכין אנו לומר בהנהו צנא דנקורי דאתא לקמ' דרבא (נ"ז א') ובדקינהו בצומת הגידין, שלאחר שנשחטו אתו לקמיה שאל"כ היה לו לחתכן למעלה מן הצומת וכשרין, וההוא בר טביא דהוה בי ריש גלותא (נ"ט א') דאפסיק כרעא בתרייתא ובדקיה רב בצומת הגידין בשנשחט קודם בדיקה, ובי ריש גלותא דהוה שכיחי חכימי אמאי לא חתכינהו לרגליה קודם שחיטה ומפקי

ליה מספק נטולת הצומת, ועוד תמיהא לי בהא דהא תלמוד ערוך דטריפה אין לה תקנה לעולם וכדאמרין בריש פרקין גבי הוציא העובר את ידו אמר רבא כטריפה מה טריפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר אף בשר כיון שיצא חוץ למחיצות שוב אין לו היתר, וכל שאפשר לבוא לידי היתר על ידי אדם משמע דאע"ג דשנשחט ומומו עמו כשר כדאמרין גמירי דאי בדרי ליה סימני חי, ואם כדברי רבינו ז"ל כיון שאפשר למצוא לה היתר ע"י חתיכת האבר למעלה מן הצומת כשרה גם עכשיו היה לנו להכשירה, ואע"פ שאין לו תקנה בענין שהוא עומד עכשיו מה בכך כיון שתקנתה מצויה ורפואה קרובה לבוא יותר מבבידור סמנין, אלא משמע דכל שנטלו צומת הגידין טריפה לעולם ואין לה תקנה וכדוקיא דמתניתין דקתני בהמה שנחתכו רגליה וכו' וכן שנטל צומת הגידין טריפה, וסתמא קתני ל"ש חיה ול"ש מתה כל שנטל צומת הגידין טריפה ולא שנה תקנתא ואם חתכה למעלה כשירה, והא דאמרין בנקבה הריאה דאי סביך בבשרא כשירה זהו פסול שחוזר להכשרו מעצמו אבל פסול שאינו חוזר ע"י עצמו ולא בבידור סמנין אלא בנטיילת האבר טריפה לעולם.

7. דף על הדף חולין דף עו עמוד א

ונראה ליישב, ד"ל דסברת הרמב"ן הוא, דבהמה שנחתכה בצומת הגידין שלה, אין הטריפות חלה בכל הבהמה, אלא רק באותו אבר, ומזה מתפשטת לכל הבהמה, ולכן אם אח"כ נחתכה ופירשה אבר זו מן הבהמה, סובר הרמב"ן שאר הבהמה חוזרת לכשרותה, אבל בטרפה שנעשה בתוך גוף הבהמה עצמה, כגון דרוסה וכדו', שהוא כנגד החלל, בזה ודאי חלה הטריפות בכל הבהמה, ובזה אמרו שכיון שנטרפה שוב אין לה היתר.

ולפ"ז ניחא הך דעובר בהמה שנטרפה, ששם כשנטרפה כל הבהמה, ממילא נטרפה העובר עצמו כולו עמו, דהטריפות חלה גם בהעובר, לכן גם אחרי שפירשה ונולדה נשארה עם הטריפות. (בשבילי התלמוד להגרש"ב ליברמן תמורה ל"א ע"ב)

8. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף עו עמוד א

דאגרמא ולבר וכו' דאגרמא ולגיו. יעוי' פירש"י, וכו"ה בשו"ע. וכן ה' מקובל לרש"י מרביתו גאוני עולם, עד שבא הראב"ד והיפך הגמ', דלבר היינו הגידין כלפי חוץ, ואגרמא ולגיו היינו שהגידין לצד חלל הבהמה. וכבר צווח הרא"ש דזה נגד המסורת להכשיר את הטריפות ולהטריף את הכשר. ואמנם הראב"ד כתב דסוד נגלה לי, וכמש"כ בהל' לולב גבי הדסים ד"רוח הקודש הופיע בבית מדרשינו" - דמן השמים הי' לו סיוע לפירושו. ובאמת להלכה חיישינן לשי' הראב"ד לתומרא [דהמציאות מתאימה יותר לפי פירושו]. (ולא שייך לומר בזה דלא בשמים היא, דזה רק כאשר נתגלה הלכה מחודשת, אך לא ביאור אחר).

9. שו"ע יורה דעה - סימן נה - דיני טריפות ברגל ובפרקיו:

(א) שלשה פרקים יש ברגל התחתון, והוא מה שחותכין עם הפרסות כשמפשיטין הבהמה ונקראת ארכובה הנמכרת עם הראש, ולמעלה ממנו פרק שני והוא הנקרא שוק, וצומת הגידים בתחתיתו סמוך לארכובה הנמכרת עם הראש, ולמעלה ממנו פרק שלישי והוא מחובר לגוף ונקרא קולית. בפרק התחתון, בכל מקום שיחתך בה, כשרה. עצם המחובר לגוף הנקרא קולית, בכל מקום שיחתך, טריפה. בעצם האמצעי, אם נחתך שלא במקום צומת הגידים, כשרה. ואם נחתך במקום צומת הגידים, טריפה, ולא נאסרה מפני שהיא חתוכת הרגל ממקום זה, אלא מפני שנחתכו הגידים. לפיכך אם נשבר העצם במקום צומת הגידים ויצא לחוץ, ואין עור ובשר חופין את רובו, ובדק בצומת הגידים ונמצאו קיימים, כשרה. ויש אוסרים בנחתך עצם האמצעי בכל מקום, אפי' שלא במקום צומת הגידים, ולדעתם אם נשבר העצם במקום צומת הגידים ויצא לחוץ ואין עור ובשר חופין את רובו, אע"פ שבדק בצומת הגידים ונמצאו קיימים, טריפה. וכן אם נחתך בתוך הפרק שבין ארכובה הנמכרת עם הראש לשוק בסוף הערקום, בין הערקום ובין השוק, טריפה לדעת זה (ב"י בשם מהר"י ו' חביב) ואם נחתך בתוך הפרק במקום שמחובר עצם הקולית עם השוק, טריפה: הגה - ונהגו בכל אשכנז וצרפת כסברא האחרונה (הרא"ש וטור ורבינו ירוחם) ואין לשנות, לכן בכל מקום שנחתך מן הערקום ולמעלה, טריפה, אע"פ שצומת הגידין קיימין:

10. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף עו עמוד א

כנגדו בגמל ניכר וכו'... ובעמודי אור הקשה על דעת הרמב"ן דהנה בב"ק (מא א) מתמה הש"ס היאך יתכן שור המועד להריגת אדם, הא כיון שנגח פעם אחת צריכין להרגו, ולפי הרמב"ן הא יש להעמיד בשור טריפה שנגח דאין הורגין אותו, דכמיתת הבעלים כך מיתת השור, ואח"כ כשנעשה מועד חתכו לו למעלה מצומת הגידין וחזר להכשרו ויהרגו אותו.

ותי' הגר"ח ע זצ"ל דהנה הרמב"ם (פ"ב מהל' רוצת ה"ח) כתב שההורג את הטריפה וכו' פטור מדיני אדם, וכל אדם בחזקת שלם הוא וההורגו נהרג עד שיודע בודאי שזה טריפה ויאמרו הרופאים שמכה זו אין לה תעלה באדם ובה ימות אם לא ימיתנו דבר אחר. ולכאור' מה בכך שיש לו תעלה הא מ"מ השתא הו"ל טריפה. ומוכח דשאני דין טריפות דבהמה לענין איסור אכילה ובין דין טריפה לענין חיוב רוצח, דבבהמה איכא הללמ"מ דאי הו"ל טריפה אף

דאיכא רפואה אסורה וכנ"ל, משא"כ גבי רוצח אם יש תעלה למכתו לא חשיב גברא קטילא וההורגו חייב. ולפ"ז ההורג מי שנחתך צוה"ג שלו חייב מיתה כיון שיכולים לחתוך את השוק ויחיה, ולהכי בשור שהרג את הנפש ונעשה טריפה, אם יש רפואה למכתו לא חשיב טריפה לענין חיוב מיתה בי"ד, אלא רק לענין איסור אכילה, והורגו אותו מיד, ומיושבת קושיית העמודי אור.

ויתכן דיש חילוק להיפך, והנה הרמב"ן דס"ל שאפשר לתקן לטריפות דצוה"ג ע"י שיחתוך את השוק, הוסיף דאע"ג דנעשית מסוכנת, מ"מ אין מסוכנת נעשית טריפה. והנה בגוסס בידי אדם חשיב גברא קטילא, ואף בדליכא שום אבר דאית ב' חסרון דטרפות, מ"מ כיון דאדם הכהו חשיב גוסס, ולגבי בהמה מסוכנת אם לאחר השחיטה היא מתנועעת השחיטה כשירה, ומשמע דאף אי הו"ל בגוסס בידי אדם השחיטה כשרה, והרי גבי גברא חשיב ככה"ג גברא קטילא, אף דלגבי בהמה מהני השחיטה. אלא די"ל דלגבי בהמה לית לן ראי' דמסוכנת הו"ל גוסס בידי אדם, ושפיר ת"י הגר"ע דאת הבהמה צריכין להרוג מיד בנגיחה קמא, דכיון דלא הגיעה למצב דגוסס להכי לא חשיבא קטילא.

11. שו"ת אחיעזר חלק א - אבן העזר סימן יב

(ה) ומש"כ כת"ר דבטריפה לא שייך חזקת חיים דבריו נכונים אבל כ"ז בטריפה שנודע בבירור כמו שהוכה וראינו שניקב הקרוב של מוח וכיו"ב, אבל בחולי הפנימי אשר גם לדעת הרופאים אינו ברור להם הטריפות לא יצא מכלל חולה מסוכן דמוקמינן בחזקת חיים, ובניקב כיס השתן לשי"ר ר"ת לא מדמינן טרפות דאדם לטרפות דבהמה וגם שא"י בבירור שכן הוא ונהפוך הוא שע"פ עצת הרופאים הי' לעשות ניתוח, ועי' ברמב"ם בפ"ב מהל' רוצח הל' ח' ההורג את הטריפה אע"פ שאכל ושתה ומהלך בשוק הר"ז פטור מדיני אדם וכל אדם בחזקת שלם וההורגו נהרג עד שיוודע בודאי שזה טריפה ויאמרו הרופאים שמכה זו אין לה תעלה באדם ובזה ימות אם לא ימיתנו דבר אחר עכ"ל ודבר גדול השמיענו רבינו בזה ובודאי בחולה סתם שהרופאים אומרים שאין רפואה למחלתו דאין לזה דין טריפה כגוסס בידי שמים דההורגו חייב עליו ובודאי מיירי שנמצא בו טרפות ואפ"ה בעינן דוקא שיאמרו הרופאים שאין לו תעלה אבל כל שיש לדברי הרופאים רפואה אין לו דין טריפה, ובודאי דבטרפות דבהמה מע' טריפות דהלמ"מ =דהלכה למשה מסיני= שהיא טריפה אע"פ שהרופאים יאמרו שיש לה רפואה הוי טריפה מהלמ"מ ומה שאמרו בחולין נ"ד וכי באנו להוסיף על הטריפות דאי בדרי לה סמא וחי היינו דלהכי אי אפשר להוסיף על הטריפות אבל הטריפות שהן מהלמ"מ לא מהני מה שיאמרו הרופאים אבל באדם דאין על זה הלמ"מ דוקא טריפה שלדברי הרופאים אין לו רפואה ההורג פטור, [ועי' מנ"ח סי' ל"ד שהביא ד' הרמב"ם ומש"כ בזה] א"כ ה"ה אם יש לו רפואה על ידי ניתוח לא הוי טריפה, ובאמת יש לתמוה בשי' הרמב"ן דס"ל דנחתך בצוה"ג =בצומת הגידים= דהוי טריפה דאם חתכוה למעלה חוזרת להכשירה דהא כיון דאם חתכוה למעלה מתכשרת א"כ מ"ט מיטרפא מתחלה הא יש לה רפואה ע"י חתך מלמעלה והוי כמו אי בדרי לה סמא וחי ומאי שנא רפואה דחתך מסמא דחי, וצ"ל לשי' הרמב"ן דבעי' טריפות מהלמ"מ דנחתך צוה"ג הוי טריפה אף דאם יוחתך אח"כ למעלה תחזור להכשירה מ"מ כיון דבלא חתך לא מהני סמא הוי טריפה וכ"ז בטריפות דבהמה שהוא מהלכה אבל באדם בודאי לא הוי כה"ג טריפה, ויתישב בזה משה"ק העמודי אור בסי' מ"ח לשי' הרמב"ן מב"ק מ"א דמקשה וכי מאחר דמתם קטלינן ליה מועד היכי משכח"ל דהא משכח"ל שנחתך רגל השור בצוה"ג בנגיחות הראשונות לכך לא נהרג דהא שור טריפה שהרג פטור דכמיתת בעלים כך מיתת השור כמבואר בסנהדרין ע"ח ואח"כ נחתך למעלה מצוה"ג וחזר להכשירו ונגח והשתא בר קטלא הוא, ולמש"כ גם לשי' הרמב"ן בטריפות דאדם שאין על זה הלכה ורק שהוא מסברא לפי שהוא גברא קטילא דודאי כיון דיש לו רפואה ע"י חתך מלמעלה לא הוי טריפה ויש בזה מיתת הבעלים, ועי' בעמודי אור שם מה שהיא בשם אחיו הרב לדחות דבכה"ג לא הוי בר קטלא והעמודי"א דחה דמי יכפנו לתקן והוי התראת ספק ואין כאן התראת למיתה ולמש"כ צדקו דבריו דבכה"ג אין לו דין טריפה באדם כמש"כ הרמב"ם דדוקא אם הרופאים אומרים שמכה זו אין לה תעלה אבל בזה הא יש לו רפואה לחתוך מלמעלה, ולכהי בני"ד אשר לדברי הרופאים יש לו רפואה ע"י ניתוח הוי כמסוכן דרוב חולים לחיים ואין לו דין טריפה, ומשה"ק ע"ד הגהות אלפסי דבהוכה ונעשה טריפה לא מוקמינן בחזקת שהוא קיים דהא בתוך יב"ח =י"ב חודש= גם טריפה חיה נראה פשוט דכיון דאינו חי יב"ח ועומד למות כבר איתרע חזקת חיים שלו גם לאלתר כיון דלא יכול לחיות עוד יב"ח וההורגו פטור ועי' בתוס' זבחים קט"ז גיטין נ"ז דמחלק בין טריפות דאדם לטריפות דבהמה וכ"נ שי' הרמב"ם בפ"י מהל' איסור"ב דלא כ' ושטו נקוב אינו טמאה לידה ועי' בהה"מ פי"ג מהל' גירושין הי"ז ובב"ש סי' י"ז ס"ק צ"ו מחלק בין טריפות שניטל רגל מארכובה ולמעלה דגם באדם אינו חי ובין שארי טריפות עכ"פ כיון דגם למ"ד טריפה חי' כ' התוס' בסנהדרין ע"ח דההורג את הטריפה פטור שסופו למות ולהכי איתרע חזקת חיים שלו לאלתר.

12. תוספות מסכת חולין דף עו עמוד ב

מר בר רב אשי אמר כו' - פי' בקונטרס דכמר בר רב אשי קי"ל בכל דוכתי בר ממכתב אודיתא ומיפך שבועה וכן יש בסדר תנאים ואמוראים ור"ח פי' דקי"ל כוותיה בכל דוכתי בר ממיפך שבועה וחיוורי וסימן כולו הפך לבן וחיוורי היינו הך דשמעתין וכן פי' רבינו תם.

13. הרא"ש על חולין פרק רביעי - סימן ז

[דף עו ע"ב] מר בר רב אשי אמר כיון דזיגי אע"ג דלא הוי חוורי. פירש"י קי"ל בכל דוכתא כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה ואודיתא. וכן כתוב בסדר תנאים ואמוראים. ורבינו חננאל ז"ל כתב דקי"ל בכל דוכתא כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה וחיוורי. וכן כתב רב אלפס ז"ל וסימניך הפך לבן. אמר אמימר משמיה דרב זביד תלתא חוטי הוו תרי קטיני

וחד אלימא. איפסיק אלימא אזדא רוב בנין. איפסיק קטיני אזדא רוב מנין. מר בר רב אשי מתני לקולא. איפסיק אלימא הא איכא רוב מנין איפסק קטיני הא איכא רוב בנין והילכתא כוותיה. בעופא שיתסרי חוטי הוו ואי איפסק חד מינייהו טריפה. אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דאבא אייתו לקמיה עופא בדיק ואשכח חמיסר. הוה חד דהוה שניא מחבריה נפציה ואשכח תרין:

14. תורת חיים מסכת חולין דף עו עמוד ב

הדר שלחו כותיה דרב ואבר עצמו מטמא במשא. לכאורה משמע דחד מלתא הוא והא בהא תליא ונראה לפרש דמעיקרא שלחו כוותיה דרב משום דהלכתא כוותיה באיסורי הדר שלחו כוותיה דשמואל משום דהיה נראה להם דוחק לאוקמי מתניתין דקתני אם לאו אין שחיטתו מטהרתו דמשמע אבר אסור בהמה מותרת אלמטה מן הארכובה לחודא כדפירש רש"י ז"ל דנשבר העצם סתמא קתני משמע דאתרוייהו קאי אלמעלה ולמטה ולהכי הדר שלחו כוותיה דרב שלחו נמי דאבר עצמו מטמא במשא כלומר דלרב נמי איכא למימר דהא דקתני מתניתין ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו אלמעלה מן הארכובה נמי קאי ואף על גב דלדידיה למעלה מן הארכובה בהמה נמי אסורה היינו באכילה אבל במשא אינה מטמאה ומתניתין נמי הכי אית לה דהא דקתני אם לאו אין שחיטתו מטהרתו דמשמע אבר דוקא היינו לענין טומאת משא דאבר עצמו מטמא במשא ולא בהמה דשחיטתו מטהרתו אבל באכילה בהמה נמי אסורה והכי פירושא דמתניתין אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו ומותר האבר אפילו באכילה ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו ואפילו במשא מטמא האבר.

15. תוספות מסכת חולין דף עו עמוד ב

איפסיק חד מינייהו טרפה - לא שייך למתני גבי יתר עליהן עוף (לעיל נו.) משום דכשנפסק אחד מהן סוף כולן ליפסק.

• או שטבעם רכה

16. רש"י שבת דף נג/א

אבא - חברי, כמו אברך (בראשית מא) אבא למלכא, שמואל קרי אריוך על שם שהיה בקי בדינין, ושופט כמלך השופט על הארץ, לשון ריכא מלך (ב"ב ד, א):

17. רש"י מנחות דף לת:

אריוך - לשון מלך כמו (בראשית מט) גור אריה יהודה להכי קרי לשמואל אריוך דקיימא לן (בכורות מט) הלכה כשמואל בדיני כי היכי דדינא דמלכותא דינא:

18. רש"י חולין עו:

אריוך - קרי שמואל על שם אריוך מלך אלסר (בראשית יד) דהלכתא כוותיה בדיני:

• עיין יעב"ץ

19. תורת חיים מסכת חולין דף עז עמוד א

ועוד התורה חסה וכו'. וא"ת מאי ועוד דאי לא קיימא לן כר' יוחנן אלא כריש לקיש דאזיל בתר סוף כי חסה תורה על ממונן של ישראל מאי הוי וי"ל דרבה הוה מספקא ליה אי אזלינן בתר השתא אי בתר סוף לכך קאמר חדא הא איכא ר"י דלא מספקא ליה בהכי וס"ל דודאי אזלינן בתר השתא ועוד את"ל דלאו ודאי הוא אלא ספקא מ"מ מספקא יש להקל משום דהתורה חסה וכו' וקאמר ליה רב פפא דאדרבא חדא האיכא ריש לקיש דלא מספקא ליה בהכי וסבר דודאי אזלינן בתר סוף ועוד את"ל דלאו ודאי הוא אלא ספקא מ"מ מספקא יש להחמיר כיון דאיסורא דאורייתא הוא דספקא דאורייתא קיימא לן לחומרא.

20. רד"ק ירמיהו פרק לו

(ו) ביום צום - ביום תענית ואדני אבי ז"ל פירש ביום קבוץ מן צומת הגידין בדברי רבותינו ז"ל ר"ל יום שיתקבצו לדבר ולהתיעץ על צרתם:

21. דף על הדף חולין דף עו עמוד א

במשנה: וכן שניטל צומת הגידין כו'. הרד"ק (ירמי' ל"ו ו') בשם אביו כתב שלכן נקראת התענית בשם "צום", שהוא מלשון צומת הגידין, דהיינו התאספות והתחברות יחד, דתכלית התענית הוא לא העיגוי והמגעות מאכילה בלבד, אלא שמתאספין כולם יחד ועושיין בדק הבית, ולתקן הדברים הטעונין תיקון, ולשוב מאותן דברים אשר בהם חטאו ופשעו.